



SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Erihoolekande teenuste profiilid 2019 – 2020

05.oktoober 2021

Ülle Riisalo

Sotsiaalkindlustusamet
erihoolekande nõunik

Kuidas kujunesid profiilid

- Abi- ja toetusvajaduse hindamisvahend

koostati 2016-2017 Euroopa Sotsiaalfondi tegevuse „Erihoolekandesüsteemi arendamine teenuse disaini kaudu“ raames projekti „Teenuse disain erihoolekandeteenuste ja teenussüsteemi ümberkorraldamiseks ja arendamiseks“ tegevuste käigus

- *versus*

- erihoolekandeteenuste kirjeldused

11 erihoolekandeteenust.

Milleks profiilid

- Eesmärgiks õiged inimesed õigetel teenustel.
- Hindamisvahend - et tuvastada enne sotsiaalhoolekande abimeetme rakendamist, millistes elukvaliteedi valdkondades ja millisel määral on inimesel toetust vaja.
- Profiilid - et saada statistiliselt vettpidav kindlus hindamisvahendi tulemuste ja teenuste liikide vastavusest.
- Kokku perioodi vältel hinnati 3648 inimesele 5673 teenust.

Hinnatavad eluvaldkonnad

1. Vaba aeg ja huvitegevus.
2. Sotsiaalsed suhted.
3. Elukeskkond.
4. Hõive.
5. Igapäevategevused - enese eest hoolitsemine, majapidamine, rahadega toimetulek, söögi valmistamine ja söömine.
6. Füüsiline tervis - füüsilise tervise eest hoolitsemine, liikumine eluruumides ja väljas.
7. Vaimne tervis - psüühikahäire mõju käitumisele, kognitiivne võimekus, haigusteadlikkus, raviplaani järgimine.

Toetusvajaduse astmed

| aste | toimetulek | toetusvajadus |
|------|----------------------------|--|
| 0 | iseseisev | ei vaja toetust |
| 1 | madal toetusvajadus | toimetulek kergelt häiritud, vajab meeldetuletamist ja nõustamist |
| 2 | keskmine toetusvajadus | toimetulek mõõdukalt häiritud, vajab regulaarset juhendamist ja abi (1-4 korda nädalas) |
| 3 | kõrge toetusvajadus | toimetulek raskelt häiritud, vajab igapäevaselt kõrvalabi ja toetust |
| 4 | äärmuslik toetusvajadus | võimetu toime tulema või tegevusi sooritama, vajab püsivat hooldust ja/või järelevalvet või tegevuste ülevõtmist teise inimese poolt |

Tulemused: teenuse liik ja vastav abi- ja toetusvajadus

| Erihoolekandeteenuse liik | Vastav abi- ja toetusvajaduse aste |
|----------------------------------|------------------------------------|
| Toetavad erihoolekandeteenused | |
| IET | keskmine |
| IETaut | äärmuslik |
| IET PNH | äärmuslik |
| TE | keskmine |
| TT | keskmine |
| Majutusega erihoolekandeteenused | |
| KE | Keskmine/kõrge |
| ÖE | kõrge |
| ÖEaut | äärmuslik |
| ÖL | äärmuslik |
| ÖR | kõrge |
| ÖK | kõrge |

Igapäevaelu toetamise teenus (IET)

Suurenenud on inimeste vajadus abi ja toetuse järgi:

- liikumisel väljaspool kodu;
- füüsilise tervise eest hoolitsemisel;
- olemasoleva eluaseme saamisel või säilitamisel.



Igapäevaelu toetamise teenus autismispektrihäirega inimestele (IETaut)

Olulisemad valdkonnad, milles vaja abi ja toetust (suurenemine ei olnud märkimisväärne):

- suhetega seonduv ehk teiste inimestega läbisaamine ja kaasnevad raskused;
- haigusteadlikkus ja füüsilise tervise eest hoolitsemine;
- väljaspool tuttavat keskkonda liikumine;
- igapäevaste toimetustega hakkamasaamine;
- psüühikahäirest tulenev mõju inimese käitumisele.



Igapäevaelu toetamise teenus päeva- ja nädalahoiuteenusena (IET PNH)

Suurenenud on inimeste vajadus abi ja toetuse järgi:

- enese eest hoolitsemisel;
- füüsilise tervise eest hoolitsemisel;
- mõtestatud tegevuste (väljund, eduelamus) leidmisel;
- raviplaani järgimisel ja haigusteadlikkuse kujundamisel.



Toetatud elamise teenus (TE)

Suurenenud on inimeste vajadus abi ja toetuse järgi:

- elamispinna säilitamisel ja selle eest hoolitsemisel;
- füüsilise tervise eest hoolitsemisel;
- väljaspool kodu liikumisel;
- vaba aja tegevuste leidmisel.



Töötamise toetamise teenus (TT)

Suurenenud on inimeste vajadus abi ja toetuse järgi:

- rahadega majandamisel;
- väljaspool kodu liikumisel (tööle minek-tulek).



Meeldetuletus:

SHS § 93 lg 3 sätestab, et TT teenuse osutaja peab leidma teenust saama suunatud isikule sobiva töö vähemalt ühe aasta jooksul pärast isikule teenuse osutamise alustamist.

Kogukonnas elamise teenus (KE)

KE teenusel toetusvajadus nii keskmine kui kõrge (hõive, psüühikahaiguse mõju käitumisele, rahadega majandamine).

Suurenenud on inimeste vajadus abi ja toetuse järgi:

- väljaspool kodu liikumisel;
- enese eest hoolitsemisel;
- psüühikahäire mõju käitumisele;
- raviplaani järgimisel ja haigusteadlikkuse kujundamisel.



Ööpäevaringne erihooldusteenus (ÖE)

Olulisem valdkond, milles vaja enim abi ja toetust:

- rahadega majandamine.



Huvitav tulem:

toiduvalmistamises on hinnatud 2019 aastal abivajadust äärmuslikuks 38%-l ja 2020 aastal 35%-l, st veidi üle kolmandiku ÖE teenusele hinnatutest ei saa üldse hakkama toiduvalmistamisega.

Ööpäevaringne erihoooldusteenus autismispektrihäirega inimestele (ÖEaut)

Suurenenud on inimeste vajadus abi ja toetuse järgi:

- liikumisel väljaspool tuttavaid eluruume;
- söömisel (ei suuda iseseisvalt süüa).



Ööpäevaringne erihooldusteenus sügava liitpuudega inimestele (ÖL)

Kõik eluvaldkonnad hinnatud äärmuslikku abi- ja toetust vajavateks ning seda mõlema aasta lõikes 70 või enam % ulatuses kõigi toetusvajaduse astmete hulgast.

Äärmuslikule järgneb kõrge abivajadus (veidi üle 20 % mõlemal aastal).



Ööpäevaringne erihooldusteenus ebastabiilse remissiooniga inimestele (ÖR)

Suurenenud on inimeste vajadus abi ja toetuse järgi:

- vaba aja tegevuste leidmisel.

Stabiilselt on äärmuslik ja vähemal määral kõrge abi- ja toetusvajadus:

- haigusteadlikkuse kujundamisel ja raviskeemi järgimisel;
- rahadega majandamisel;
- psüühikahäire mõju käitumisele.



Ööpäevaringne erihooldusteenus kohtumääruse alusel (ÖK)

Suurenenud on inimeste vajadus abi ja toetuse järgi:

psüühikahaigusest tulenev mõju käitumisele ja tegevustele;

rahadega majandamine;

2020 aastal on kõrgest äärmuslikuks tõusnud ka haigusteadlikkus, sh raviplaani järgimine.

Huvitavamad tulemused

Tendents on meeste osakaalu suurenemisele ööpäevaringsetel teenustel ning naiste osakaalu suurenemisele toetavatel teenustel.

Raskematele teenustele (ÖL, IETaut, PNH, ÖEaut) hinnatute hulgas on tendents suuremisele vanuserühmas 18-29-aastat

Oluline riskikäitumisega seoses

- Raskesti mõistetav käitumine on asendunud agressiivse käitumisega.
- Teisel kohal esinemissageduselt on enese hooletusse jätmine.
- Sagenenud on teiste inimeste poolt ära kasutamine.
- Toetavatel erihoolekande teenustel esineb varasemast rohkem ära kasutamist ning raskesti mõistetav käitumine on asendunud vägivaldse käitumise ja agressiooniga.
- Ööpäevaringsetel erihoolekandeteenustel on lisandunud vägivaldset ja ennast kahjustavat käitumist.

Erihoolekandeesutuste andmebaas

<https://sotsiaalkindlustusamet.ee/et/teenuskohad>

Leitav ka

- Sotsiaalkindlustusameti kodulehekülg
- puue ja hoolekanne
- erihoolekandeteenused
- teenuskohad ja kodud

Aitäh!

Ülle Riisalo

ulle.riisalo@sotsiaalkindlustusamet.ee



SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Planeeritavad muudatused õigusaktides

05.10.2021

Ülle Riisalo

Sotsiaalkindlustusamet

erihoolekande nõunik

Sotsiaalhoolekandeseaduse muudatused 1

- „Vaimne alaareng“ asemel kasutusele „intellektipuue“.
- „Juhtiv psüühikahäire“ asemel kasutusele „põhihaigus“.
- §71 lg 2 p 7 Suunamisotsusesse märgitakse:
teenuse osutamise soovituslik minimaalne sagedus asemel
teenuse osutamise kestus ja tegevuste soovituslik sagedus.

Sotsiaalhoolekandeseaduse muudatused 2

§72 lg 6 „Ööpäevaringse erihooldusteenuse maksimaalne maksumus kohtumäärusega hoolekandeesutusse paigutatud isiku kohta kalendrikuus **kehtestatakse** igaks eelarveaastaks riigieelarvega. Kehtestatav maksimaalne maksumus ei või olla väiksem kehtivast maksimaalsest maksumusest“ **tunnistatakse kehtetuks**.

Miks?

Seni on maksumus olnud sätestatud paralleelselt ka sotsiaalkaitseministri määruses ning maksumuse tõstmisel aasta jooksul ei ole riigieelarves olnud maksumus enam korrektne.

Sotsiaalhoolekandeseaduse muudatused 3.1

§76 lg 1 asendatakse tekstiosa „lõikes 10“ tekstiosaga „lõigetes 10 ja 11“.

§ 76. Erihoolekandeteenuse järjekord

(1) Käesoleva seaduse § 71 lõikes 10 sätestatud juhtudel paneb Sotsiaalkindlustusamet erihoolekandeteenust saama õigustatud isiku tema toetusvajadusele vastava teenuse järjekorda alates erihoolekandeteenuse osutamise otsuse tegemise kuupäevast, koostades sellekohase nimekirja.

Sotsiaalhoolekandeseaduse muudatused 3.2

§71 lg 10 Kui Sotsiaalkindlustusametil ei ole võimalik erihoolekandeteenust saada õigustatud isikule suunamisotsust väljastada tulenevalt käesoleva paragrahvi lõike 1 punktist 1, teavitab Sotsiaalkindlustusamet isikut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis taotluse rahuldamisest ja isiku järjekorda võtmisest.

§71 lg 1 Kui taotleja vastab käesolevas jaos nimetatud teenust saada õigustatud isikule esitatavatele nõuetele, väljastab Sotsiaalkindlustusamet isikule suunamisotsuse, kui:
p 1 riigieelarves on olemas rahalised vahendid isikule erihoolekandeteenuse osutamiseks.

Sotsiaalhoolekandeseaduse muudatused 3.3

- §71 lg 11 Kui Sotsiaalkindlustusametil ei ole võimalik erihoolekandeteenust saada õigustatud isikule suunamisotsust väljastada tulenevalt käesoleva paragrahvi lõike 1 punktist 2, teavitab Sotsiaalkindlustusamet isikut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis taotluse rahuldamisest, teise teenuseosutaja juures vabade kohtade olemasolust ja isiku järjekorda võtmisest, kui teenust saada suunatud isik ei soovi, et temale osutaks teenust teine erihoolekandeteenuse osutaja.
- §71 lg 1 Kui taotleja vastab käesolevas jaos nimetatud teenust saada õigustatud isikule esitatavatele nõuetele, **väljastab Sotsiaalkindlustusamet isikule suunamisotsuse, kui:**
- p 2 **erihoolekandeteenuse osutajal, kelle juurde isik soovib teenust saada minna, on olemas vaba koht.**

Sotsiaalhoolekandeseaduse muudatused 4

§ 76 lg 5 asendatakse sõna „kolme“ sõnaga „ühe“;

Erihoolekandeteenuste järjekorda võetud isik on kohustatud asuma teenust kasutama **ühe** kuu jooksul teenuse osutamise otsuse tegemise kuupäevast arvates, kui riigieelarves on olemas rahalised vahendid isikule erihoolekandeteenuse osutamiseks ja erihoolekandeteenuse osutajal, kelle juurde isik soovib teenust saada minna, on olemas vaba koht. Kui isik keeldub mõjuva põhjuseta minemast erihoolekandeteenust saada, arvatakse ta erihoolekandeteenuste järjekorrast välja.

Sotsiaalhoolekandeseaduse muudatused 5.1

§ 83 lg 1 p 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

Erihoolekandeteenuse osutaja on kohustatud:

erihoolekandeteenuse osutamisel **tutvustama** isikule, ja olemasolu korral tema seaduslikule esindajale, suuliselt või kirjalikult oma kodukorda ning isiku õigusi ja **kohustusi** teenuse saamise ajal.

Varem oli: isikule erihoolekandeteenuse osutamise alustamisel teavitama suuliselt või kirjalikult isikut või olemasolu korral tema seaduslikku esindajat oma kodukorrast ning isiku õigustest ja piirangutest teenuse saamise ajal.

Sotsiaalhoolekandeseaduse muudatused 5.2

§ 83 lg 1 p 5 asendatakse sõna „sätestatud“ sõnadega „ja selle alusel kehtestatud“;

Erihoolekandeteenuse osutaja on kohustatud tagama, et temaga lepingulises suhtes olev teenust vahetult osutav isik vastab käesoleva seaduse §-s 86 ja selle alusel kehtestatud nõuetele.

Varem oli: kohustub tagama, et temaga lepingulises suhtes olev teenust vahetult osutav isik vastab käesoleva seaduse §-s 86 sätestatud nõuetele.

Tegevusjuhendajate haridusnõuded 6.1

- § 86 lg 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

Erihoolekandeteenust võib vahetult osutada füüsiline isik (edaspidi tegevusjuhendaja), kellel on vähemalt keskharidus ja vajalik erialane ettevalmistus või sobiv kutse- või kõrgharidus erihoolekandeteenuse osutamiseks.

- § 86 lg 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

Tegevusjuhendaja ettevalmistusnõuded, sealhulgas nõuded haridusele ja koolitusele, ning nõuded koolituse läbimisele, koolituse mahule ja sisule kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

Tegevusjuhendajate haridusnõuded - määrus 6.2

Tegevusjuhendajana võib tööle asuda, kui on läbinud vähemalt asjakohase kava kohase koolituse sissejuhatava osa ning läbib edasise koolituse ja vajaduse korral täienduskoolituse kahe aasta jooksul tööle asumisest (e-koolitus).

Tegevusjuhendaja baaskoolitust, *v.a. sissejuhatavat koolitust*, läbiva tegevusjuhendaja tööd juhendab kuni koolituse ja täienduskoolituse täies mahus läbimiseni tegevusjuhendaja, kes vastab määruse § 1 lg 1 sätestatud nõuetele ja on läbinud lisas 1 või 2 kehtestatud kava kohase koolituse ja täienduskoolituse või omab lõikes 5 sätestatud juhul kutseseaduse alusel antud hooldustöötaja kutset.

Kui erihoolekandeteenust osutatakse ainult intellektipuudega täisealisele isikule, võib erihoolekandeteenust vahetult osutada ka isik, kellel on riiklikult tunnustatud alushariduse pedagoogika alane kõrgharidus.

Tegevusjuhendajate haridusnõuded 6.3

§ 86 lg 4–6 tunnistatakse **kehtetuks**.

lg 4 TT tegevusjuhendaja täiendkoolituse läbimise nõue – seadusest määruse tasandile

lg 5 ÖK tegevusjuhendaja täiendkoolituse läbimise nõue – seadusest määruse tasandile

lg 6 ÖL tegevusjuhendaja täiendkoolituse läbimise nõue – seadusest määruse tasandile

Tegevusjuhendajate haridusnõuded 6.4

§ 86 lg 2 tunnistatakse **kehtetuks**.

Praegune § 86 lg 2 tõstetakse ümber § 104 uueks lõikeks 2¹ - tegevusjuhendajate ja teenuse saajate suhtarv ning tegevusjuhendaja asendamine.

§ 104 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

Kui ööpäevaringset erihooldusteenust osutatakse äärmusliku abi- ja toetusvajadusega psüühikahäirega isikule, võib ühe tegevusjuhendaja ööpäevaringse kohalolu asendada hooldustöötaja ööpäevaringse kohaloluga juhul, kui hooldustöötaja:

- 1) on omandanud hooldustöötaja kutsestandardis kirjeldatud õpiväljundite saavutamisele suunatud kutseõppe tasemeõppe või täiendusõppe õppekava või
- 2) omab kutseeaduse alusel antud hooldustöötaja kutset.

Puude tuvastamisest sõltumatult erihoolekandeteenusele 7.1.

- § 101 lg 1 p 2 ja lg 2 p 3 tunnistatakse **kehtetuks**.

Ehk puude raskusastme tuvastamine ei ole enam erihoolekandeteenustele õigustatuse kriteeriumiks ka ööpäevaringsel- ja ebastabiilse remissiooniga isikutele loodud ööpäevaringsetel erihooldusteenustel.

- § 101 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

Ebastabiilse remissiooniga raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäirega isikuks ööpäevaringse erihooldusteenuse tähenduses loetakse täisealist isikut, kellel vahelduvad paranemise ja haiguse ägenemise hood pidevalt ning kelle seisund on sageli muutuv.

Puude tuvastamisest sõltumatult erihoolekandeteenusele 7.2.

§ 101 lg 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

Lisaks käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud täisealistele isikutele on õigus saada ööpäevaringset erihooldusteenust täisealisel isikul, välja arvatud käesoleva seaduse § 72 lõikes 2 nimetatud täisealisel isikul, kellel on **äärmuslik abi- ja toetusvajadus** ning:

- 1) kes vastab käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 4–6 sätestatud tingimustele ja
- 2) kellel on tuvastatud töövõimetoetuse seaduse alusel puuduv töövõime, välja arvatud riikliku pensionikindlustuse seaduse §-s 7 sätestatud vanaduspensioniiikka jõudnud täisealise isiku puhul.

Ehk **puude raskusastme tuvastamine** ei ole enam erihoolekandeteenustele õigustatuse kriteeriumiks ka erihooldusteenusel sügava liitpuudega isikutele.

Ööpäevaringne erihooldusteenus äärmusliku abi- ja toetusvajadusega inimestele (praegune ÖL teenus) 8

§ 101 lg 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

Äärmusliku abi- ja toetusvajadusega isikuks ööpäevaringse erihooldusteenuse tähenduses loetakse täisealist isikut, kellel on toetusvajaduse hindamisel tuvastatud olulistes eluvaldkondades äärmuslik abi- ja toetusvajadus.

Varem oli: Sügava liitpuudega täisealiseks isikuks ööpäevaringse erihooldusteenuse tähenduses loetakse täisealist isikut, kellel on raske või sügav vaimne alaareng ja lisaks muu puue puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse § 2 lõike 1 tähenduses.

paragrahvi 102 lõike 1 punktis 3, § 102 lõikes 8, § 104 lõikes 2 ja § 154 punktis 2 asendatakse sõnad „sügav liitpuue“ sõnadega „**äärmuslik abi- ja toetusvajadus**“ vastavas käändes.

Täpsustav sõnastus 9

- § 103 p 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:
- kohtumäärusega hoolekandeametisse paigutatud täisealine isik ei sea ohtu ennast **või teisi isikuid**.
- Varem oli: kohtumäärusega hoolekandeametisse paigutatud täisealine isik ei sea ohtu ennast või teisi täisealisi isikuid.



SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Aitäh!

Ülle Riisalo

ulle.riisalo@sotsiaalkindlustusamet.ee

